

Hættisligt hall á handilsjavnvágini:

Kursurin á US-dollar upp og niður - og aðrar hendingar av týdningi í heimsbúskapinum

Ymiskar meldingar koma úr USA, sum gera, at torført er at avlesa, hvønn vegin tað gongur búskaparliga í landinum. Í seinastu viku segði amerikanski figggjarmálaráðharri John Snow, at stjórnin ætlaði at gera meira fyri at styrkja dollaran, at tað var rætti politikkurin. Tað fekk dollaran at kvinka eitt sindur uppeftir

KRONIKKUR

Rolf Gutesen
rg@geogr.ku.dk

Fáar dagar seinni segði sami høgi harri, at Bush-stjórnin í USA ikki hevði ætlanir um tiltøk at styrkja

dollaran. "Valutakursirnir hava tað best, um marknaðarkreftirnar sleppa at ráða," hevur Snow, sambært BørsenOnline, sagt í sjónvarps-samrøðu. So fall dollarin aftur.

Stórt hall á handilsjavnnum í USA

Tað grundleggjandi pro-

blemið er, at hallið á handilsjavnvágini (trade balance) hjá USA hevur tað ikki gott. Tað vil siga, at USA keypir nógv meira enn teir selja, (sí mynd 1). Soleiðis var tað ikki bert seinasta mánað, ella seinasta ár, men soleiðis hevur tað verið í fleiri ár. Tó, rekordin bleiv sligin í november, tá var hallið 60 milliardir \$, og fyri alt árið 2004 kann tað ætlast at bliva umleið 600 mia. \$. Stóra hallið í november kom óvart á eygleiðarar, teir høvdu væntað, at tað fór at ganga hin vegin nú. Men so var ikki.

Men hvussu kann eitt land ár um ár keypa meira enn teir selja fyri? Jú, um teir á annan hátt kunnu fáa útlond at leggja pengar í USA, investera, keypa virðisbrøv, aktiur ella obligatiónir, so ber til at figgja hallið. Og tað vísir seg at

bera til. Kapitalur fossaði inn í landið, og tað gav so nógv sum 81 mia. \$ í november. Hetta gongur ikki mekaniskt í allar ævir. Amerikanska vónin er, at innfloymandi kapitalurin verður investeraður, og á tann hátt í framtíðini fer at geva USA ein fyrimun.

Lærbókin virkar ikki, ella hvat?

Men tað er ein stór gáta, hví dollarin, sum í fjør minkaði stórliga í virði (sí mynd 2) ikki hevur fingið útflutningin at vaksa og innflutningin at minka. Soleiðis sigur einhvør liberal lærubók at tað skal vera. Men tað virkar ikki. Útflutningurin minkaði í november, tá tøluni vóru tald upp.

Ein onnur gáta er, hví útflutningsvørurnar hjá USA fyri ein stóran part eru rávørur ella lítið viðgjordar

vørur. USA hevur avlop á handilsjavnnum fyri mais, bummull, hveiti, endurnýtslujarni (scrap) og kjøt-vørur. Higartil hevur USA á tí teknologiska økinum bert havt avlop í handli við flogførum og tekniskum, vísindaligum instrumentum. Men seinastu tøluni bera eisini boð um nýggjar tíðir á hesum øki.

Airbus størri enn Boeing

Seinasta árið hevur tað verið so, at tað serliga vóru maskinur og onnur ídnaðar-útgerð, sum minkaðu í hesum roknistykki. Vert er í hesum sambandi at hugsa um, at USA at kalla hevur verið einaráðandi, tá tað snýr seg um at framleiða og selja flogfør til ferðafólkaflutning. Men nú hava teir mist tað faktiska monopol-ið. Boeing-fabrikkinn í

Seattle, sum bygdi B-737, sum Mærsk brúkti til Føroyaflúgvina, og eisini heimsins størsta Jumbo B-747, seldi í fjør færri eindir enn europeiska samtakið Airbus.

Boing seldi 285, Airbus 320. Í ár 2000 var Boing væl størri, seldi 500, meðan Airbus bert seldi 300. Serliga nú tað sær út, sum Airbus við sínum nýggjasta A-380, fær ein avgerandi fyrimun. Hetta risastóra flogfar í tveimum hæddum kann taka millum 500 og 880 ferðafólk, og slær allar rekordir. Fyrsti flogtúrur veður nú í mars. Næsta er, at Airbus er farið undir at fyrireika framleiðslu av einum meðalstórum flogfari, sum skal kappast við Boing 737, sum er essið hjá Seattle-fabrikkini.

Fyri jól fall kursurin á Boing-partabrøvum, tí Kina boðaði frá, at teir fóru

Nýggi risin hjá Airbus, A-380, er enn ein sigur hjá evruni mótvegis dollaranum
Mynd: Reuters